

InterVju med Hulda Wiberg, född Hübinette, f. 1888 i Strömbacka.

Hulda Wiberg föddes 1888 i Strömbacka, där hennes fader var klensmed. Föräldrarna var födda i Hedvigsfors år 1853. I familjen fanns 5 barn, 4 döttrar och 1 son. Två av flickorna dog dock i difteri i 4-5 års ålder.

Familjen Hübinette härstammar från Belgien, varifrån fru W:s farfarsfar invandrade till Hedvigsfors, där han var vallonsmed.

Fru W:s fader tyckte om att flytta omkring. Således bodde familjen 1 år i Sund i Sundsvall, men då modern aldrig trivdes där flyttade de tillbaka till Strömbacka. Senare flyttade de till Bricka, där fru W började sin skolgång i Lia skola. Då hon var 9 år, 1897, flyttade familjen till Moviken. Brodern var då stalldräng i Strömbacka. Fadern arbetade till en början som klensmed, hade sin smedja bakom Vitkasern i ett hus som senare blev bakstuga, sedemera likbod. Efter en tid blev han maskinist vid masugnen. Familjen, som nu bestod av 4 personer, bodde i ett rum och kök i Vitkasern. I huset bodde 6 familjer, nerpå fanns 4 lägenheter om rum och kök, uppepå 2 enrummare.

I Moviken fortsatte fru W sin skolgång. Skolan var då inrymd i samma hus som kontoret, nu rivet. Kontoret låg i mitten, på ena sidan skolan, på den andra en snickeriverkstad. Uppepå fanns en lokal, samlingslokal. Redan under skoltiden fick barnen börja arbeta. Man gick bara varannan dag i skolan. Det första arbetet var att till bolagets hästar och kor räfsa i tåkter och rensa upp dalgångar samt göra rent i ladugården. För detta fick barnen 75 öre om dagen. Ett annat arbete bestod i att i verkhuset (sedemera affär) skrapa bruk från tegelstenar. Man erhöll 1 öre per sten. Sista tiden i skolan var man bara ledig på onsdagar och då hade man ändå slöjd på eftermiddagen.

Då skolan var slut fick fru W hjälpa till i bolagets lantbruk med slätter och skörd. Bl.a. fick hon taga upp säd. Hon tjänade sedan $\frac{1}{2}$ år hos inspektör Lagerholm, som avr ungar och bodde i herrgården. Där fanns förutom henne en hushållerska som lagade mat. Denna var speciellt skicklig i att göra goda såser, men hon lärde aldrig ut sina knep. Fru W:s arbete bestod mest i arr städa, diska, elda samt passa upp. Under sin tid på herrgården fick fru W ofta följa med och hjälpa hushållerskan på de båtresor som herrskapet anordnade på sjön. Resorna gick oftast till Hallbo, men man åt middag ombord. Fru W kokade potatis samt diskade.

Vid 15 års ålder konfirmerades fru W i Bjuråkers kyrka. Hon gick och läste för prästen från den 19 januari och fram till pingst. Man läste då 4 dagar per vecka i 2 veckor, hade så en vecka fri. Därefter 4 dagar per vecka i 2 veckor osv. Fru W samt en annan flicka bodde i Bjuråker hos en familj, där de betalade för sig. De höll sig dock med egen mat. Tii fridagarna gick de

till fots hem. Till konfirmationen fick fru W en ny svart klänning med lång kjol samt vitt förkläde. Föräldrarna kom båda dagarna med båt från Moviken för att övervara högtiden. Några presenter eller någon högtidsmiddag som nu var det ej tal om.

Movikenborna gick eljest inte ofta i kyrkan, vägen var alltför låg, men till pingst for man alltid med båt till Bjuråker. Inte heller vid jul besökte man kyrkan - endast en gång har fru W varit i julotta. Detta var i Strömbacka kapell år 1912. Emellanåt kom prästen upp till Moviken för att predika i skolhuset. Då passade man på att få sina barn döpta. För samma ändamål kunde prästen även besöka en i hemmet.

Det fanns
12 oxar i
Moviken.

I fru W:s ungdom var det mycket liv och rörelse i Moviken då både masugnen och kolugnarna var i gång. På sjön gick båtarna i trafik på Näs-viken två gånger per dag och fraktade järn dit och malm tillbaka. Med dessa båtar åkte man gratis bl.a. då man skulle besöka marknaden i Hudiksvall. Då tog man tåg från Näs-viken. Från sjön drogs malmen av oxar upp till masugnen. De gick i enbet, men då de drog gösar till Strömbacka gick de i par. Från Strömbacka kom timmervagnar ner till Moviken. Vagnarna drogs tillbaka av hästar då de var tomma. På dessa vagnar fick man åka gratis om man ville till Strömbacka. Nere vid sjön låg kolved som spelades upp till ugnarna.

Vid midsommar var det stora festligheter i Moviken. Alla bolagets familjer fick komma upp till herrgården och hämta en kaka bröd, 2 sillar samt 2-3 l dricka. (Fru W:s mor var med att brygga denna) På kvällen var det logdans och "hemskt med folk". Musiken bestod bl.a. av fiol och det var Oskar Hansson som spelade. Någon ledighet hade dock inte arbetarna, masugnen gick hela helgen! Någon majstån restes vid denna tid inte i Moviken. Sedan midsommarfirandet tagit slut i Moviken har man besökt Strömbacka. Nu tycks det vara slut även där.

Fettisdagen firades av barnen i Moviken, då de den dagen åkte kälke i backarna ovanför gamla skolan. Man använde de stora kälkar som kolen kördes på.

På första maj tände man majkase nere vid kolugnarna. En tjärtunna lades i elden.

På julafton åt man lutfisk och risgrynsgröt. Julgran har man haft så länge fru W kan minnas, men däremot inga julklappar. Det var endast brodern som brukade ge sina systrar någon sak: en gång fick fru W en liten pall, en annan gång Barnens Bibel.

Ungdomen i Moviken roade sig sommartid vid dansbanan, på vintrarna hade man bjudningsbaler. Man höll då till i gårdarna eller gamla skolan. Ibland bjöd pojkarna flickorna till balen, nästa gång bjöd flickorna dem. Då dansade man och drack kaffe.

I Moviken fanns vid denna tid en Godtemplarloge, som fru W var medlem av. Logen ordnade var sommar en sommarfest. Då anordnades ett demonstrationståg med standar och marsch runt herrgården och ner till nöjesplatsen vid sjön. Logemötena hölls i gamla skolan, i lokalen uppepå, senare i nya skolan. Logen lades senare ner, ty många medlemmar avflyttade från orten. Bl.a. emigrerade en hel del till Amerika.

"Tänk, sånt liv det var när jag var ung och i farten" säger fru W, som minns hur livligt det var i Moviken denna tid. Man kände varandra allesammen och gick ut och in hos varandra på ett sätt som man inte alls gör nu för tiden. När man tittade in hos en familj bjöds man alltid på kaffe, men några bjudningar existerade ej.

Från ungdomstiden minns fru W eljest bakstugan, där hon och den 2 år äldre systern fick baka åt familjen. De bakade av en säck rågmjöl och detta tåg 2 dagar. Brödkakorna torkades sedan på spett. Till jul och midsommar bakade de vetebröd och bullar. Bakstugan blev senare likbod (!) och man började köpa bröd. Senare tillkom en tvätt/bakstuga vid stallet.

År 1907 gifte sig Hulda Hübinette med Oskar Hansson, f. 1885, som liksom sin far var masugnsarbetare i Moviken. Äldsta dottern fanns då redan. Familjen flyttade till en stuga i Högmyran, där de hade ett rum och kök. Paret hade då vigts hos prästen i Bjuråker, vittnen var Fru W:s svägerska samt en kusin till mannen. Bruden var klädd i lång svart klänning. Efter brölloppet var de närmaste bjudna på middag i brudens hem.

Till sitt hem köpte de möblerna. I köket stod bord, stolar och soffa samt en gustaviansk säng, i rummet soffa, fyrkantigt bord mitt på golvet, en amerikansk gungstol samt stänk.

Oskar Hansson led av ledgångsreumatism och var sängliggande i 2 år och 9 månader innan han avled i urinförgiftning. Detta hände redan år 1910. Under sjukdomen fick familjen 30 kr i månaden som hjälp men bistods även av vänliga människor med pengar m.m. För att försörja familjen virkade fru W samt vävde sommarmattor, vilka lämnades till lotterier.

Kosthållet vid denna tid var ganska enaganda: sill, strömming, pannkaka, gröt, fläsk och potatis. På söndagarna någon köttrett samt kräm. Frukter och köttsoppa förekom även. Speciellt minns fru W det amerikanska fläsket, vars make man numera aldrig smakar. Det var salt och äts gärna rått tillsammans med kall potatis. Alla familjer hade ungefär samma mathållning, även på herrgården var det enkel mat till vardags. Affären låg vid denna tid i Anderbo, och som den var den enda i trakten var där alltid fullt med folk. Handlaren tillhandahöll alla nödvändiga varor. Mellan 1907 och 1910 kom en affär till Moviken.

Mjöl köpte familjen Hansson hos mannens föräldrar, vilka hade 2 kor. De

Antertid
kte man
it på
änskodd
räspark.

Gris var däremot inte så vanligt. Korna släpptes på skogen eller åkrarna. Första dagen kunde man gå med dem, men sedan skötte de sig själva. De drog sig gärna bort mot Gråsjön, dit man kunde gå och hämta dem. Eventuellt härrör dessa uppgifter från den tid då fru W hade kor i Anderbo.

Någon tvättstuga fanns inte utan fru W tvättade i bäckarna, vilka man dämde upp till små dammar för att skölja. Men sparade tvätt hela vintern men då våren kom var det skönt att stå ute och tvätta. Till tvätten användes lutpulver, som var frätande om man ej var försiktig. Då fru W flyttade till Anderbo använde hon ett 200 liters kärl att koka i. Sköjde sedan i bäcken, vilken för detta ändamål rensades då och då. Det var inte brukligt att kvinnorna slog sig ihop för att tvätta eller utföra andra arbeten. Inte heller hade de syjuntor eller dylikt. Småbarnen var svårskötta på denna tid. Som blöjor använde man tunna, finna lappar av linne, bomull eller flanell, vilka fru W brukade kasta med röd tråd så de såg prydliga ut. Förutom blöjor hade barnen också lindade ben till 9-10 veckors ålder. Benen lindades så de hölls raka, annars var det risk att barnet blev hjulbent. Enligt fru W tyckte barnen om att lindas då de en stund legat utan lindor. Man bytte blöjor ca 3 gånger om dagen och måste naturligtvis tvätta var dag. Om man ej gav barnen bröstet fick då litet kokad mjölk med socker i. Såväl flaskor som tröstnappar fanns på denna tid.

Under sitt första äktenskap odlade fru W eget lin, som de beredde själva. Mannen ryckte upp det varefter det låg i sjön för att rötas. Därpå hängdes det att tonka. Linet skulle sedan skäktas, klyftas, häcklas och spinnas. I köket i Högmyran stod vävstolen och fru W tyckte mycket om att sätta sig vid den då och då. Hon vävde även bomull till blusar och byxor samt vadmal, som sedan skickades bort för att stampas. Det brukade bli 2 vävar à 100 alnar var vinter på vävstolen. Det var eljest inte vanligt att kvinnorna i Moviken och Strömbacka beredde eget lin, däremot i Avholm var detta brukligt. I övrigt utmärktes hushållet av knapphet: det var svåra tider. Allt var billigare då, men man glömmer lätt att förtjänsterna också var ringa. Som exempel nämner fru W att hennes fader som maskinist tjänade 2 kr om dagen. Man skall ej tala om den gamla goda tiden, anser fru W. I Moviken fanns vid denna tid en religiös förening, fru W tror det var pingstvännen. Dessa tjänades av en resande predikant, som predikade i skolhuset. En fackförening fanns även. Senare var fru W:s barn med i "klubben", en sorts ungdomsklubb som hade möten i lokalen.

Då Oskar Hansson avled 1910 flyttade fru W till föräldrarna och bodde där tills fadern dog 1912. Modern kom då till Änkbyggningen och själv

Hon födde där sin andra dotter, men svågern bedrog henne och hon måste flytta till Änkbyggningen i Moviken! Han betalade emellertid underhåll för flickan. Något annat underhåll hade hon inte. Det enda fru W fått i denna väg är 25 kr, vilken summa utgick för Äldsta flickan under hennes sista skolår.

I Änkbyggningen bodde 7 änkor, bl.a. modern. Var och en hade ett rum där det fanns spis, men fru W hushållade tillsammans med modern, vilket blev billigare. Nästan alla änkor arbetade i kolugnarna, så även fru W tills de lades ned. Hennes gamla mor arbetade dock inte utan passade fru W:s barn då denna var ute. Vid ugnarna arbetade man i skift: kl 5 fm till kl 13 samt kl 13 till kl 21. För varje skift erhöles 45 öre per ugn. Före fru W:s tid skulle änkor elda även nattetid, men senare gjorde en karl detta skift. Männen som körde fram veden lastade den i ugnen och stängde luckorna. Kvinnornas arbete bestod i att i mindre öppningar, hyttar, kasta in enmetersved samt hålla elden brinnande. Veden var grov och tung! Ugnarna eldades oavbrutet i ca 3-4 veckor, då tjära började rinna ut mellan luckorna. Då bomrades dessa igen och murades för så att kolen kallnade.

Fru W hade lärt sig sy av en svägerska och genomgick även en kurs. Hon drygade ut inkomsterna genom att sy på beställning då kolugnsskiten var gjorda. Hon sydde klänningar, grövre byxor, barnkläder m.m. Hade en synaskin men skulle kasta alla sömmar för hand. Klänningar fick hon ca 3-4 kr för och de var svåra att sy med alla veck och rynkor som skulle vara. Modern fick de sista åren av sin levnad underhåll på 25 kr i månaden. Hon avled 1931 hos en dotter i Ljusdal.

Fru W bodde kvar i Änkbyggningen till år 1928 då hon gifte sig med Axel Wiberg, f. 1883. Maken hade då 2 pojkar, en på 11 år samt en nyfödd. Han ropade in arrendegården i Anderbo på auktion och paret bosatte sig där. Gården födde 6-7 kor, vilka fru W skötte och handmjölkade - ett mycket hårt arbete. Hon hjälpte även mannen med slätter och skörd. Alla arrendebönder skulle kola åt bolaget, så även herr W. Kolningen gav liten förtjänst, men var dryg. Då kolningen pågick, ca en månad, brykade makarna bytas om att vakta milorna ett dygn var. Fru W berättar hur hon gick den långa vägen i skogen till milan men en liten lykta att lysa sig med. Hon var dock aldrig mörkrädd. Endast en gång har hon varit med om en "övernaturlig" händelse: det var på julnatten ett år, då någon smugit sig in i ladugården på Anderbo samt mjölkat korna och lämnat små mjölkskvätter i bleckburkar överallt. Man misstänkte dock att en i trakten känd man, som var litet "bakom" gjort detta. Fru W:s föräldrar berättade heller aldrig om dylika saker fast många gjorde det på den tiden.

Axel Wiberg avled 1940 efter en operation; han hade ett svårt hjärtfel. Sonen Åke, som då var furin i Norrland, kom hem och tog över gården som

han och Fru W skötte i ca 3 år. Därefter orkade inte fru W längre, och även sonen tröttnade. En svärson till fru W hade därefter gården ett par år men sålde den. Nu bor en ny familj där.

Från tiden på Anderbo minns fru W särskilt hur hon brukade baka tunnbröd med sin svärmor. Denna var mycket skicklig och gjorde ett utmärkt gott bröd på kornmjöl och rågsikt. Man brukade hålla på i ett par dagar att baka och höll till i bakstugan vid stallet.

Margareta Elisabet Andersson var kolare. Modern var Stockhaus men av någon anledning tog sonen ej hans namn. Nu har en del av släkten återtagit namnet Stockhaus. Familjen bodde i Moräng till 1880-talet. Fru Ström var 6-7 år och skulle börja skolan. Man flyttade då till Friebo, till gården Fellas. Det var då varansandagskola. Fru Ström fick till och till björja till hemma, speciellt med ett par små barn. Hon förlor i hemmet till dess hon gifte sig 1918. Föräldrarna var baptister varför fru Ström ej är konfirmerad. Baptisterna och 1902 hade gemensam lokal i Friebo. Var vinter bodde en predikant där och höll möten med medlemmarna. Fru Ströms föräldrar var de sista i församlingen. Varken fru eller herr Ström har varit med i någon religiös eller annan förening.

Anders Ström är född 1896 i Friebo, där hans fader Anders Olof Ström var kolare. Modern hette Johanna Nordkvist, var från Korrobo, dog 30-årig år 1935 i lunginflammation. För att få henne till lasarettet i Hudiksvall minns herr Ström hur de först bar henne en bit, sedan kördes hon med häst och vagn till Növiken. Därifrån med präst till Növiken och därifrån med tåg till staden. Hon efterlämnade 3 barn: 5 pojkar och 3 flickor. Barnen hade alltid varit vana vid att klara sig själva. Ström konfirmerades i Bjuråker där han var inboende i en familj tillsammans med flera andra ungdomar. Flickorna sov på övre betten, pojkarna nerpå. Från i huset "pseasade" dem. De hade mycket roligt. Var inackorderade i maten, föräldrarna fick betala för maten. Detta var 1911. Ström tog därifrån plats hos en bonde i Bergejö och "hjänte dräng". Han avlönades med 20:- i månaden och fick då mat. Arbetet bestod mest av timmerkörning. 1916 gjorde Ström militärtjänsten i Östersund och gifte sig 1918. Han arbetade då som skogsarbetare åt bolaget och fortsatte med detta arbete tills han på 1940-talet tog över svärföräldrarnas gård i Friebo. Som skogsarbetare bodde han och fru i en stuga för 2 familjer, vardera hade ett rum och kök. Hyran var fri. Ved fick man ta så mycket man ville.